

روند تحلیل و طراحی نرم افزار درایةالنور ۲

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین حمید صفایی*

تهیه و تنظیم: علی نعیم‌الدین خانی

اشاره

در روند تولید نرم‌افزارهای پژوهشی، بعد از انجام کارهای تحقیقاتی سنگین و گسترده، فرایندهای فنی کار نیز بسیار مهم و درخور توجه است. آنچه زحمات و تلاش‌های پژوهشی را سروسامان می‌دهد و در معرض استفاده آسان و کاربردی محققان قرار می‌دهد، همین قابلیت‌های فنی است که تکمیل‌کننده پروژه‌هایی از این دست به شمار می‌رود.

آنچه در این گفت‌وگو از نظر شما خوانندگان عزیز می‌گذرد، مطالبی است که از زبان مدیر فنی نسخه جدید نرم‌افزار درایةالنور، حجت‌الاسلام والمسلمین، مهندس صفایی، مطرح شده است که به‌روشنی، روند تحلیل و طراحی این محصول رجالی را تبیین نموده است. درایةالنور یا دانشنامه رجال شیعه، از جمله محصولات تخصصی نور است که برای محققان علم رجال و حدیث‌پژوهان، بسیار مفید و کارآمد است. امید است مطالب عرضه‌شده در این مصاحبه، برای مسئولان، مدیران، علاقه‌مندان و کاربران این نرم‌افزار، مفید واقع شود و دورنمایی از زحمات ارزنده و ماندگار دست‌اندرکاران این برنامه را به تصویر کشد.

* مدیر فنی نرم‌افزار درایةالنور ۲.

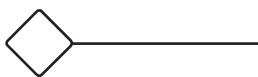
چالش‌ها و موانع این امر، برطرف شد و به نتیجه خوبی هم رسیدیم و از نظر ما در حال حاضر، برنامه آماده است؛ اما بحث‌ها و اشکال‌هایی از نظر رابط کاربری مطرح شده که امید است، نظر آقایان در این باره تأمین شود و درایه‌النور جدید، هرچه زودتر به دست علاقه‌مندان این محصول برسد.

نسخه جدید درایه‌النور، چه بخشی از تحلیل فوق را شامل می‌شود؟

در درایه‌النور ۲، تلاش کردیم که اولاً تمام امکانات درایه قبلی و نیز دیتا و امکانات نرم‌افزار اسناد شیخ صدوق را در خودش داشته باشد و از نظر فنی و دیتایی همه اینها در یک محصول متمرکز شود؛ ضمن اینکه در این روند، امکانات خوبی نیز به برنامه اضافه گردد.

در درایه‌النور ۲، تلاش کردیم که اولاً تمام امکانات درایه قبلی و نیز دیتا و امکانات نرم‌افزار اسناد شیخ صدوق را در خودش داشته باشد و از نظر فنی و دیتایی همه اینها در یک محصول متمرکز شود؛ ضمن اینکه در این روند، امکانات خوبی نیز به برنامه اضافه گردد

لطفاً خودتان را برای خوانندگان فصلنامه معرفی کنید.

بنده حمید صفایی، طلبه درس خارج هستم و حدود پانزده سال است که در مرکز نور کار برنامه‌نویسی می‌کنم. از زمانی که کار درایه‌النور ۱،۲ شروع شد، مشغول این پروژه بودم تا الآن که نسخه ۲ این برنامه را در دست تکمیل داریم.

درایه‌النور نسخه ۲ از نظر تحلیل و طراحی، چه روندی را پشت سر گذاشته است؟

مدت زیادی بعد از تولید درایه‌النور ۱،۲ نسخه جدید کار نشد. بعد از چند سال، اسناد شیخ صدوق و بعد از آن هم کتابخانه رجال شیعه عرضه شد. در خصوص درایه نسخه جدید، از حدود چهار یا پنج سال پیش بحث‌هایی شد که چگونه باشد. از این رو، گروهی تشکیل شد و در این گروه، آقای حسینی که از محققان قدیمی دانش رجال در مرکز بودند نیز حضور داشتند و بنده نیز در این گروه، مسئولیت تحلیل و طراحی برنامه را عهده‌دار بودم.

در این مدت، دیتاهای موجود رجالی در مرکز بررسی شد و اتفاق خوب و مهمی که در بحث رجال برای مرکز افتاد، انتقال و ارتقای دیتا از نظر فنی بود؛ یعنی دیتای درایه ۱،۲ در ساختار فاکس بود و این ساختار برای کار جدید، قدیمی محسوب می‌شد و دیگر از نظر تحلیل و طراحی، جوابگوی ما نبود. در طی این انتقال، هم اطلاعات موجود بهینه‌سازی شد و هم ساختار فنی برنامه بهتر شد. همچنین، برخی اطلاعات متناقض، سروسامان گرفت و اطلاعات جدیدتری نیز به برنامه اضافه گردید.

کار دیگری که انجام شد، تهیه ابزارهای مناسب برای درایه جدید بود که آقای مهندس عبادی در این قضیه وارد شدند و برای بهتر شدن برنامه آن را تدارک دیدند که از نظر فنی و پژوهشی، خیلی نرم‌افزار را ارتقا داد.

بعد از این کارها، بحث تحلیل و طراحی برنامه خروجی مطرح شد که به چه شکلی باشد. در این زمینه، جلسات متعدد برگزار شد و مباحث بسیاری ارائه گردید که بعد از حدود دو سال تا دو سال و نیم کار مداوم تحقیقاتی و فنی، در تابستان ۹۵ اولین نسخه از این تحلیل و طراحی آماده و به همکاران و مدیران مرکز که در حوزه رجال تخصص داشتند، ارائه شد. باید عرض کنم که فرایند تحلیل و طراحی، تا ویرایش هفدهم برنامه ادامه یافت و نرم‌افزار از نظر قابلیت‌های فنی و شیوه کار با آن، رشد چشمگیری پیدا کرد. بحث تحلیل و طراحی مربوط به خروجی برنامه، تقریباً از تابستان ۹۵ تا زمستان ۹۶ طول کشید.

همه کارهایی که برای ارتقای پژوهشی و فنی نرم‌افزار درایه انجام دادیم، طی فازها و مراحل مختلف بوده است و در این فازها، با مشکلات عدیده و بسیاری مواجه شدیم. در مجموع، اتفاق خوبی که در این مسیر افتاد، این بود که به همت مسئولان مرکز، تیم‌های متمرکزی برای این کار تشکیل شد و بعد از اتمام کارهای مربوط به تحلیل و طراحی، به طور جدی، برنامه‌نویسی و کدنویسی درایه نسخه جدید، از سال ۹۷ شروع شد که بحمدالله با کار جهادی که در مرکز صورت گرفت،

مطلب دیگر اینکه محیط‌های برنامه‌نویسی برنامه‌های نور در این چند سال اخیر، تغییر جدی کرده است. قبلاً قالب کار نرم‌افزارهای نور، کتابخانه دیجیتالی بوده، الآن روی قالب استاندارد متمرکز شده‌ایم که برنامه‌نویسی متفاوتی با محصولات گذشته نور دارد. این قضیه، خودش یک چالش و مشکل بزرگی در روند کار بود که به همت همکاران خوش‌ذوق و مهندسان فنی ما، بیشتر این موانع را پشت سر گذاشته‌ایم و بحمدالله، برنامه در فاز اول کار خودش به سامان رسیده است.

فازهای بعدی درایة‌النور را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

در فازهای بعدی، به این مبحث پرداخته شد که دخالت کاربر و محقق رجالی در تمام بخش‌های برنامه امکان‌سنجی و بررسی شود. همچنین، بحث پژوهش‌های بسیار قوی‌تر در حوزه علم رجال نیز مطرح است که ان‌شاءالله در فازهای بعدی دنبال خواهد شد؛ یعنی به سوی فضای وب ۲ حرکت می‌کنیم تا برنامه تعامل بیشتری با کاربر داشته باشد و محقق بتواند در بخش‌های مختلف نرم‌افزار مانند سند و راوی، نظر و دیدگاه شخصی خودش را نیز ثبت و ضبط کند و به درج نقد، اصلاح و یا تأیید مطالب مورد نظر خویش اقدام نماید و در واقع، نوعی فضای شبکه اجتماعی را در این محصول، رقم بزنیم تا محققان بتوانند با یکدیگر تعامل مفیدی داشته باشند؛ هم نظریات خود را ثبت کنند و هم از دیدگاه سایر محققان و کاربران برنامه مطلع شوند و یا پیشنهادات خود برنامه را نیز مشاهده نمایند.

کار دیگری که در فازهای بعدی مد نظر است، استفاده بیشتر و گسترده‌تر از هوش مصنوعی در برنامه است؛ از جمله، در نظر داریم محیط‌های گوناگونی را جهت دسترسی‌ها مختلف و مورد نیاز کاربر در برنامه تعبیه کنیم که امید است که این تجمیع امکانات و قابلیت‌های فنی و تحقیقاتی، مسیر پژوهش در علم رجال را

هموار کند و به رشد و پویایی آن بینجامد.

از دیگر کارهایی که می‌شود در فازهای آتی انجام داد، ایجاد ارتباط میان برنامه با وبگاه‌های مرتبط نور است؛ مثلاً وبگاه جامع الأحادیث و یا پایگاه جامع قرآنی نور. بدیهی است که محقق به کمک این بانک‌های اطلاعاتی قوی، می‌تواند دامنه تحقیقات خودش را به شکل چشمگیری گسترش دهد و از منابع مرتبط با کارش، آسان‌تر و بهتر استفاده نماید.

به طور کلی، سیاست جدید مرکز نور این است که محصولات خود را از حالت جزیره‌های مستقل بیرون آورد و بین تمام محصولاتش در حوزه‌های مختلف علوم و معارف اسلامی، نوعی تعامل، ارتباط نزدیک و یکپارچگی ایجاد کند.

محیط برنامه‌نویسی درایه جدید را توصیف نمایید.

محیط برنامه‌نویسی محصولات گذشته مرکز، سی.پلاس.پلاس بود؛ اما تولیدات جدید نور مثل درایة‌النور ۲، کیوتی.سی.پلاس.پلاس است. به هر حال، تکنولوژی پیشرفت نمود و مرکز مشاهده کرد که محیط برنامه‌نویسی قدیمی‌اش

تحت عنوان «نورلایک» که داخل خود مرکز شناخته‌شده است، دیگر پاسخگویی نیازهای جدید نیست و لازم است محیط برنامه‌نویسی خود را ارتقا دهد. به همین دلیل، به سوی محیط‌های استاندارد و جدید برنامه‌نویسی، مثل کیوتی رفت و الآن درایة ۲ از این محیط بهره می‌برد که البته با تلاش مستمر و زحمات بسیار مهندسان ما در مرکز

آدرس	ارزیابی	سند
الکافی، ج ۱، ص ۱۰۱	صحیح	أخبرنا أبو جعفر محمد بن يعقوب قال حدثني عدة من أصحابنا منهم محمد بن يحيى العطار عن أحمد بن محمد عن الحسن بن محبوب عن العلاء بن
الکافی، ج ۱، ص ۱۰۱	صحیح	أخبرنا أبو جعفر محمد بن يعقوب قال حدثني عدة من أصحابنا عن أحمد بن محمد عن الحسن بن محبوب عن العلاء بن رزين عن محمد بن مسلم عن
الکافی، ج ۱، ص ۱۰۲	موقوف	علي بن محمد عن سهل بن زياد عن عمرو بن عثمان عن فضل بن صالح عن سعد بن طريف عن الأصبغ بن نباتة عن علي ع قال
الکافی، ج ۱، ص ۱۰۳	ضعيف م...	أحمد بن إدريس عن محمد بن عبد الجبار عن بعض أصحابنا رُفِعَ إلى أبي عبد الله ع قال قلت له ما العقل قال
الکافی، ج ۱، ص ۱۰۴	موقوف	محمد بن يحيى عن أحمد بن محمد بن عيسى عن ابن فضال عن الحسن بن الجهم قال سمعت الرضا ع يقول
الکافی، ج ۱، ص ۱۰۵	موقوف	عن محمد بن يحيى إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ فَضَالِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْجَهْمِ قَالَ قُلْتُ لَ أَبِي الْحَسَنِ ع ... فَقَالَ
الکافی، ج ۱، ص ۱۰۶	ضعيف ...	أحمد بن إدريس عن محمد بن حسان عن أبي محمد الرّازي عن سيف بن عميرة عن إسحاق بن عمار قال قال أبو عبد الله ع
الکافی، ج ۱، ص ۱۰۷	ضعيف ...	عدة من أصحابنا عن أحمد بن محمد بن خالد عن الحسن بن علي بن يقطين عن محمد بن سنان عن أبي الجارود عن أبي جعفر ع قال
الکافی، ج ۱، ص ۱۰۸	ضعيف ...	علي بن محمد بن عبد الله عن إبراهيم بن إسحاق الأحمَر عن محمد بن سليمان الديلمي عن أبيه قال قلت ل أبي عبد الله ع ... فقال
الکافی، ج ۱، ص ۱۰۹	موقوف	علي بن إبراهيم عن أبيه عن النوفلي عن السكوني عن أبي عبد الله ع قال قال رسول الله ص
الکافی، ج ۱، ص ۱۱۰	صحیح	محمد بن يحيى عن أحمد بن محمد عن ابن محبوب عن عبد الله بن سنان قال ذكرت ل أبي عبد الله ع ... فقال
الکافی، ج ۱، ص ۱۱۱	ضعيف م...	عدة من أصحابنا عن أحمد بن محمد بن خالد عن بعض أصحابنا رُفِعَ عن رسول الله ص
الکافی، ج ۱، ص ۱۱۲	ضعيف م...	أبو عبد الله الأشعري عن بعض أصحابنا رُفِعَ عن هشام بن الحكم قال قال لي أبو الحسن موسى بن جعفر ع
الکافی، ج ۱، ص ۱۱۳	ضعيف ل...	علي بن محمد عن سهل بن زياد رُفِعَ قال قال أمير المؤمنين ع
الکافی، ج ۱، ص ۱۱۴	صحیح	عدة من أصحابنا عن أحمد بن محمد عن علي بن حديد عن سماعة بن مهران قال كنت عند أبي عبد الله ع ... فقلت جعلت فداك... فقال

محیط برنامه‌نویسی محصولات گذشته مرکز، سی.پلاس.پلاس بود؛
اما تولیدات جدید نور مثل درایةالنور ۲، کیوتی.سی.پلاس.پلاس
است. به هر حال، تکنولوژی پیشرفت نمود و مرکز مشاهده کرد که
محیط برنامه‌نویسی قدیمی‌اش تحت عنوان «نور لایک» که داخل
خود مرکز شناخته شده است، دیگر پاسخگویی نیازهای جدید
نیست و لازم است محیط برنامه‌نویسی خود را ارتقا دهد

- نور، توانستیم با وجود مشکلات زیاد، دیتاهای درایه قدیمی را به این محیط جدید منتقل سازیم.
- **در درایه نسخه جدید، چه ویژگی‌های وجود دارد که در برنامه‌های مشابه مرکز نیست؟**
- در برنامه‌های مرکز، عمدتاً قسمت کتابخانه و جست‌وجوی آنها یکی هستند؛ با این فرق که هر برنامه جدید، اشکالات کمتری دارد و قابلیت‌های بخش کتابخانه و جست‌وجوی تقویت شده است. نرم‌افزار درایه نیز همین طور است. باید اضافه کنم که هر برنامه مرکز، از امکانات ویژه‌ای برخوردار است و از این نظر، با دیگر محصولات نور تمایز دارد؛ مثلاً درایه از قسمت‌هایی مانند: سند حدیث، راوی حدیث، ارتباط راویان و فهرست‌های تخصصی رجالی بهره می‌برد که از قابلیت‌های منحصربه‌فرد درایةالنور است. البته این نوع ویژگی‌ها، در هر محصولی از تولیدات نور وجود دارد و هر نرم‌افزار، به اقتضای محتوایش، ویژگی‌هایی دارد که محصول دیگر از آن برخوردار نیست.
- اما تفاوت نسخه جدید درایه با نسخه‌های قدیمی‌اش، در این است که کارتابل اسناد و راوی در نسخه جدید، بسیار خوب و کاربردی عرضه شده است؛ ضمن اینکه در درایه جدید، رابطه کاربری هم عوض شده است. تمایز دیگر این است که فهرست‌های ارزنده‌ای بازسازی شده و امکانات فنی و پژوهشی خوبی در دسترس کاربر قرار گرفته و محقق می‌تواند آنها را از جنبه‌های مختلف مرتب کند و یا تغییر دهد؛ به بیان دیگر، فهرست‌های عرضه شده در درایه جدید، از نظر کمی و کیفی، بسیار منعطف و آکنده از امکانات کاربردی و در دسترس است. در درایه قبلی، فهرست‌های موجود در برنامه، این‌گونه متنوع، غنی و پویا نبودند.
- از دیگر ویژگی‌های خوب درایه جدید، نمایش نموداری فهرست اسناد و راویان است که در آن، روابط اسناد یا راویان، به صورت نمودار نمایش داده می‌شود. بدیهی است، چنین نمودارهایی، ارزش بسیار مفیدی برای محققان دارد.
- کارتابل راوی هم امکانات خوبی دارد. یک نکته مهم در کارتابل راوی، این است که راویان درایه قدیمی، کتب اربعه و نرم‌افزار اسناد شیخ صدوق،

در نسخه قبلی وجود نداشت؛ ولی در این نسخه، اضافه شده و ما فهرستی از ارتباط‌های پُرتکرار را استخراج نموده‌ایم و کاربر می‌تواند تکرارهای سه‌تایی، چهارتایی یا پنج‌تایی را ملاحظه کند.

برای آموزش بهتر کاربران با قابلیت‌های نرم‌افزار درایه جدید چه طرحی دارید؟
در درایه‌ی النور ۲، امکانات فراوانی به کاربران عرضه شده است و از طرفی، ما برای راهنمایی در خصوص فهم این قابلیت‌ها و شیوه استفاده از آنها، با محدودیت‌هایی چند مواجهیم. اگرچه سعی کرده‌ایم، امکانات برنامه را به شکل خوبی چینش کنیم، ولی همچنان احساس می‌کنیم کاربر هنگام مواجهه با این قابلیت‌ها، نتواند به گونه مطلوب و شایسته با آنها ارتباط برقرار کند.

البته برخی امکاناتی که در برنامه پوشیده است و در نظر اول، معلوم نیست، با گذشت زمان و با کمی کار کردن با برنامه آشکار می‌شود؛ مانند برنامه ویرایشگر وُرد یا پاورپوینت که امکانات بسیاری در آنها نهفته‌ای است و کاربر به هنگام نیاز و بعد از مدتی کار کردن با آنها، متوجه مکان و نحوه عملکرد آن قابلیت‌ها می‌شود. نرم‌افزار درایه‌النور نسخه جدید هم این گونه است و مدتی لازم است تا کاربران ضمن کار با برنامه، از امکانات عدیده آن اطلاع یابند و چگونگی استفاده از آنها را بیاموزند.

مرکز نور گاهی برای آموزش دادن قابلیت‌های علمی و فنی و تحقیقاتی برنامه خود، اقدام به برگزاری کارگاه‌های آموزشی می‌نماید؛ ولی توصیه بنده این است که امروزه کاربران وقت دریافت آموزش‌های طولانی را ندارند و لازم است برخی آموزش‌های کوتاه و مختصر را برای این منظور آماده کنیم؛ مثلاً می‌توانیم حدود پنجاه تا کلیپ آموزشی دو تا پنج دقیقه‌ای بسازیم که قسمت‌ها و امکانات متنوع برنامه درایه را توضیح و یاد دهد.

برای این هدف، خوب است سؤال‌های واقعی و یا

تفاوت نسخه جدید درایه با نسخه‌های قدیمی‌اش، در این است که کارتابل اسناد و راوی در نسخه جدید، بسیار خوب و کاربردی عرضه شده است؛ ضمن اینکه در درایه جدید، رابطه کاربری هم عوض شده است. به بیان دیگر، فهرست‌های عرضه‌شده در درایه جدید، از نظر کمی و کیفی، بسیار منعطف و آکنده از امکانات کاربردی و در دسترس است. در درایه قبلی، فهرست‌های موجود در برنامه، این گونه متنوع، غنی و پویا نبودند

در این قسمت جمع آمده است. مجموعاً چهارده کتاب حدیثی در برنامه تعبیه گردیده و به صورت یک فهرست جامع عرضه شده است؛ یعنی فهرست‌های پراکنده در برنامه‌های قبلی، در این محصول، تجمیع شده و ارتقا یافته و به صورت متمرکز و یکجا ارائه گردیده است. البته این مسئله، زحمات بسیاری را برای همکاران ما در معاونت پژوهش ایجاد کرد و همین طور از نظر فنی، چالش‌های زیادی را برای ما به وجود آورد.

باید تأکید کنم که خیلی از قابلیت‌های درایه نسخه جدید را به طور شفاهی یا کتبی نمی‌توان توضیح داد. ان‌شاءالله کلیپ‌هایی آموزشی با زبانی ساده و گویا آماده شود و در اختیار کاربران قرار گیرد تا از نزدیک با توانمندی‌های ارزشمند برنامه، مثل روابط میان اسناد و روایان و شناخت طبقه راوی آشنا شوند.

در مورد قسمت «ارتباط روایان» توضیح دهید.

قابلیت ارتباط روایان، از نظر حجم کار و انبوه اطلاعات، یک گام نسبت به سند و راوی پایین‌تر است. منتها همین ارتباط روایان، در جای خودش خیلی ارزشمند و قابل استفاده است. در درایه قبلی، وقتی کاربر می‌خواست به کارتابل «راوی» وارد شود، به قابلیت ارتباط روایان و ترکیب راوی هم دسترسی داشت. هدف، این بود که محقق بتواند روابط بین دو راوی را تشخیص بدهد؛ هم در خصوص ترکیب راوی و هم در زمینه ارتباط روایان. در درایه جدید، این امکان تقویت شده و نمودار خوبی هم برای نمایش آن تدارک دیده شده است.

علاوه بر این، ارتباطات پُرتکرار را نیز در اختیار کاربر گذاشته‌ایم. ارتباط‌های پُرتکرار،

کاربران و هم‌افزایی میان آنان را فراهم سازد. برای این منظور، لازم است از هوش مصنوعی کمک گرفته شود. همچنین، باید سامانه‌ای طراحی کنیم که کاربران و محققان دانش رجال، وارد آن شوند و بتوانند در باره تمام بخش‌ها و قابلیت‌های درایة‌النور نظر بدهند؛ یعنی بتوانند مباحثه‌های معمولی خودشان را داشته باشند و این مسئله باعث گردد بستر خوبی برای رشد بهتر کاربران و نیز ارتقای کیفی برنامه فراهم آید.

همچنین، مناسب است سامانه‌ای طراحی شود که دیتاهای موجود مرکز دوباره بازسازی شود و در محیط‌های برنامه‌نویسی جدید، سامان یابد تا انعطاف بیشتری برای عرضه اطلاعات در قالب‌های جدید را داشته باشند؛ در حال حاضر، اطلاعات و پایگاه داده و شیوه ذخیره‌سازی اطلاعات که در مرکز وجود دارد، انعطاف و پذیرش لازم را برای این موضوع ندارند و باید دوباره تحلیل و طراحی شوند. اگر این اتفاق بیفتد، خیلی خوب است.

بنابراین، یکی از پیشنهادهای عمده ما برای ارتقای نرم‌افزار، آن است که با همکاری طلبه‌های فاضل و شاگردان خوب اساتید خبره علم رجال، محصول مرکز را به سوی رشد بهتر هدایت کنیم

فرضی از قسمت‌های مختلف برنامه را استخراج کنیم و برای پاسخ هر کدام، یک کلیپ آموزشی کوتاه همراه با ذکر مثال، ارائه نماییم. می‌توان این کلیپ‌های کوتاه آموزشی را در سایت نیز قرار داد تا محققان به راحتی و بسته به نیاز خود، آنها را دریافت و مشاهده کنند.

حتی در این وبگاه، کاربر می‌تواند سؤالات و مشکلات خود را مطرح کند و کارشناسان آشنا با نرم‌افزار درایة‌النور هم پاسخ آنها را بیان نمایند و نوعی تعامل میان محققان و دست‌اندرکاران برنامه ایجاد شود.

افزون بر پایگاه اینترنتی، می‌توان از پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی هم بهره برد و همه این قالب‌ها را به همدیگر پیوند داد تا کاربران راحت‌تر مشکلات خود را مطرح کنند و پاسخ مناسب دریافت نمایند. بدیهی است، انجام این نوع کارها، نیازمند حرکتی جهادی است و حتی با کمترین امکانات هم می‌توان این پیشنهادات را سرسوامان داد. روشن است که بعد از گذشت مدتی، کاستی‌ها کار ما بهتر خودش را نشان خواهد داد و کاربران هم تعامل بیشتر و مطلوب‌تری با مرکز خواهند داشت.

اتفاقاً پیشنهادهایی را که عرض کردم، در داخل خود برنامه نیز در نظر گرفته بودیم؛ ولی متأسفانه در این فاز از پروژه درایه، عملی نشد و به فازهای بعدی موکول گردید که امیدوارم جامه عمل به خود پوشد.

کلیپ‌های آموزشی که مورد نظر بنده است، مسئله محور است؛ نه امکانات محور. البته امکانات محور هم هست؛ ولی بیشتر روی تبیین مسائل تمرکز دارد؛ مثل اینکه بخواهیم میان یک راوی در کتاب نجاشی با همان راوی در کتابی دیگر، مقایسه کنیم و یا اینکه بخواهیم نظر شیخ صدوق و نجاشی را درباره فلان سند بدانیم.

همچنین، می‌توان سؤالات و نیازهای کاربران را دسته‌بندی کرد تا محققان آسان‌تر

بتوانند پاسخ پرسش‌های خود را بیابند. به نظر بنده، تهیه این گونه کلیپ‌های آموزشی مسئله محور، از تغییرات رابط کاربری که دوستان دغدغه آن را دارند نیز مهم‌تر است.

برای ارتقای درایه در فازهای بعدی، چه برنامه‌ای دارید؟

به نظر بنده، اولین کاری که مرکز باید در فازهای بعدی برای ارتقای برنامه انجام دهد، این است که شرایط تعامل بهتر و بیشتر با

The screenshot shows a software interface for searching and managing books. At the top, there are search filters and a search bar. Below that, there is a table with columns for 'عنوان معیار' (Title), 'فهرست اصلی' (Main List), 'فهرست تخصصی' (Specialized List), and 'فهرست کاربر' (User List). The table lists various books with their titles, authors, and counts. For example, 'علي بن محمد بن عامر بن عمرو النهدي' has a count of 1, and 'علي بن محمد بن عبد الله الحناط' has a count of 12. The interface also includes a sidebar with navigation options and a bottom section with additional search and filter options.

مثلاً خبر واحدی که در کتاب کافی آمده، یکی از اصول اربعه مئه بوده، این دیگر از خبر واحد بودن درمی‌آید.

به هر حال، برای ارتقای برنامه در فازهای بعدی، نیازمند هستیم که با کاربران، اندیشمندان و پژوهشگران علم رجال تعامل و ارتباط بیشتری داشته باشیم تا به صورت واقعی‌تر بتوانیم از اطلاعات موجود در مرکز استفاده کنیم و به خروجی واقع‌بینانه‌تری دست یابیم. ان شاءالله.

اگر نکته‌ای باقی مانده است، بیان بفرمایید.

مطلبی که تأکید آن را لازم می‌دانم، این است که انجام کارهای بزرگی مثل درایةالنور^۲، نیازمند نگرش و عمل جهادی و انقلابی است و برای نتیجه بهتر و زودتر، باید کمی از فضای اداری و کاغذبازی فاصله گرفته شود؛ یعنی با روحیه‌ای خطرپذیر و تحول‌گرا وارد قضیه شد تا بتوان به نتایج مطلوب و آرمانی خود دست یافت و هرچه سریع‌تر، گره از مشکلات علمی پژوهشگران و عالمان اسلامی برداشت. به نظر بنده، این نگرش و همت جهادی، بسیار لازم است و تحقق این مهم، نیازمند مساعدت و همکاری بیشتر مدیران و مسئولان امر، به‌خصوص مسئولان بالادستی مرکز است که راه دستیابی به هدف را هموار سازند و تصمیماتی بگیرند که در عمل، به حذف موانع و مشکلات راه بینجامد.

در آخر، از همه همکاران پژوهشی و فنی خودم در بخش رجال که در به ثمر نشستن نرم‌افزار درایةالنور^۲ زحمات مستمر و بسیاری را متحمل شدند، تشکر می‌کنم. همچنین، از شما و همکارانتان در فصلنامه ره‌آورد نور سپاسگزارم که فضایی را برای مطرح شدن مباحث مربوط به فعالیت‌های مرکز فراهم نموده‌اید. ■

اولین کاری که مرکز باید در فازهای بعدی برای ارتقای برنامه انجام دهد، این است که شرایط تعامل بهتر و بیشتر با کاربران و هم‌افزایی میان آنان را فراهم سازد. همچنین، لازم است از هوش مصنوعی کمک گرفته شود. برای این منظور، باید سامانه‌ای طراحی کنیم که کاربران و محققان دانش رجال، وارد آن شوند و بتوانند در باره تمام بخش‌ها و قابلیت‌های درایةالنور نظر بدهند

و حتی نظرات و مبانی فکری همه اساتید این دانش را در برنامه عرضه کنیم؛ هرچند با مبانی خود برنامه متفاوت باشد؛ یعنی محیط‌هایی منعطف را تدارک ببینیم و کاربر به دیدگاه قدما، متأخران و معاصران علم رجال دسترسی داشته باشد و بتواند به پژوهش در آنها مبادرت ورزد.

نکته بعدی این است که باید برای تحلیل جامع نظام مهندسی نقل حدیث اقدام کنیم. نقل حدیث، در طول اعصار و قرن‌ها وجود داشته است؛ از زمان رسول اکرم(ص) تا امام صادق(ع) و از آن حضرت و شاگردان ایشان تا زمان تألیف اصول اربعه مئه و کتب اربعه و نیز کتاب‌های بعدی تا کتاب‌ها معاصر در حوزه حدیث و یا معجم‌های حدیثی. تمام اینها نیازمند یک نظام مهندسی نقل حدیث است؛ یعنی باید دقیقاً معلوم شود چه کسانی چه کلاس‌ها و درس‌هایی را در این باره تشکیل دادند، چه شاگردانی داشتند، چه افرادی در کلاس درسشان حاضر بوده‌اند، چه کسانی از احادیث نسخه‌برداری می‌کردند و یا چه مکاتب حدیثی وجود داشته است. روشن است دسترسی کاربر و محقق به این اطلاعات ارزشمند، بسیار مفید است.

بنده با شناختی که از اطلاعات موجود در مرکز دارم، این کارها را شدنی می‌دانم و برکات زیادی هم را به دنبال آن می‌بینم؛ به‌خصوص اینکه چنین کارهایی، به زنده شدن آثار نفیسی چون اصول اربعه مئه می‌انجامد؛ ولی باید توجه داشت که تحقق این امر، همت بالا و کار جهادی می‌طلبد. به خاطر دارم که حضرت آیت‌الله جوادی آملی(حفظه الله) در درس خودشان می‌فرمودند: اگر شما نتوانید ثابت کنید